

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences

Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 3.1 „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas“ rakendusanalüüs

Teostaja:

**Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje
püsihindaja**

Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Eesti Maaülikool

Tartu 2013

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Analüüsi mõisted ja metoodika	4
2. Toetuse taotlemine ja määramine	5
3. Toetuse väljamaksmine	7
4. Toetatud tegevused	8
5. Investeeringute asukohajärgne analüüs	12
6. Toetuse saajate ettevõtlusvorm.....	17
7. Toetuse saajate tegevusalad.....	17
8. Meetme sihttasemete täitumine	21
Kokkuvõte	22

SISSEJUHATUS

Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) kolmanda telje meetme „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas“ (edaspidi meede 3.1) eesmärgiks on maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse suurendamine läbi maapiirkonna ettevõtluse mitmekesistamise ning seeläbi uute ja paremate töökohtade loomisele kaasa aitamine.

Käesolev rakendusanalüüs on 2013. aasta hindamisplaanil alusel teostatav meetme 3.1 uurimistöö. Vastavalt Euroopa Ühenduse Nõukogu määruse nr 1698/2005 artiklile 86 lõike 1 alusel kehtestavad liikmesriigid püsihindamise süsteemi, mida vastavalt Eesti Vabariigi Põllumajandusministeeriumi volitusele teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“.

Meetme 3.1 taotlusvoorud on olnud avatud kuus korda:

- 1) 14.04.2008 – 30.04.2008.a ;
- 2) 01.12.2008 – 18.12.2008.a;
- 3) 31.08.2009 – 21.09.2009.a;
- 4) 31.08.2010 – 13.09.2010.a;
- 5) 29.08.2011 – 12.09.2011.a;
- 6) 17.08.2012 – 31.08.2012.a.

Edaspidi nimetatakse vastavalt I, II, III, IV, V ja VI taotlusvoor.

I, III, V ja VI taotlusvoor olid väikeprojektide voorud, kus maksimaalne toetuse summa ühe ettevõtja kohta oli kuni 100 000 eurot programmiperioodi jooksul. II ja IV taotlusvoor olid suurprojektide voorud, kus maksimaalne toetussumma ettevõtja kohta võis olla kuni 300 000 eurot programmiperioodil kokku.

Käesolev rakendusanalüüs koondab kõigi voorude tulemused ning iseloomulike tunnuste ilmnemisel toob eraldi välja VI vooru näitajad või eristab väike- ja suurprojektide voorusid.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on analüüsida järgmisi teemasid:

1. toetuse taotlemine, määramine ja väljamaksmine;
2. toetatud tegevuste analüüs;
3. taotlejate ja toetuse saajate paiknemine projekti elluviimise asukoha alusel;
4. taotlejate ja toetuse saajate põhi- ja kõrvaltegevusalade seosed;
5. meetme sihttasemete täitumine.

Käesoleva uuringu koostas EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötaja Risto Räisa.

ANALÜÜSI MÕISTED JA METOODIKA

Käesolevas analüüsis kasutatakse järgmisi lühendeid:

- 1) MAK – Eesti maaelu arengukava perioodi 2007–2013 toetusprogramm;
- 2) PRIA – Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet;
- 3) meede 3.1 – „Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas“;
- 4) FIE – füüsilisest isikust ettevõtja;
- 5) OÜ – osaühing;
- 6) AS – aktsiaselts;
- 7) TÜ – tulundusühistu;
- 8) TÄÜ – täisühing;
- 9) UÜ – usaldusühing.

Analüüsis kasutatavad spetsiifilised jaotused, sh loendamine, koondamine ja üldistamine, on täpsemalt selgitatud iga analüüsitava teema kirjelduses.

Põhiliselt kasutatakse järgmist grupeerimist:

- 1) investeeringu elluviimise asukohajärgse maakonna alusel;
- 2) põhi- ja kõrvaltegevusala järgi;
- 3) esitatud ja heakskiidetud taotlusteks;
- 4) taotlusvoorudeks.

Analüüs viidi läbi kabinetuuringuna, kuna täiendavat küsitlust ettevõtete osas ei teostatud.

Uuringu koostamisel võeti aluseks seisuga 15.04.2013 olemasolevad andmed toetuse taotlemise, määramise ja maksmise kohta.

1. TOETUSE TAOTLEMINE JA MÄÄRAMINE

Meetme rakendamise käigus on seisuga 15.04.2013 esitatud 1 705 toetuse taotlust, millest on heaks kiidetud 935 (54,8%). Määratud toetuse summa (79,5 mln eurot) moodustab 51,8% taotletud toetuse summast (tabel 1). Heakskiidetud taotlustel oli keskmine taotletud toetuse summa 86 tuhat eurot taotluse kohta, rahastamisotsust mittesaanud taotluste vastav näitaja oli 94 tuhat eurot. Konkurents toetuse taotlemisel ja saamisel on suur. Meetme eelarve piiratus tõttu oli taotletud toetuse summast võimalik määrata toetust vaid ligikaudu poolele. See näitab, et ettevõtjad peavad meedet heaks ning soovivad toetuse abil majandustegevust maal mitmekesistada. Suure nõudluse tõttu on soovitatav, et sarnane meede jätkuks isegi suurema eelarvega ka MAK järgmistel perioodidel

Tabel 1. Toetuse taotlemine ja määramine taotlusvoorude lõikes

Taotlus-voor	Esitatud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust	Taotletud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse osakaal taotletud toetuse summast
I voor	359	306	85,2%	23 877 131	19 735 208	82,7%
II voor	114	38	33,3%	24 116 800	7 958 157	33,0%
III voor	347	206	59,4%	21 993 925	13 173 251	59,9%
IV voor	152	65	42,8%	32 671 471	14 434 148	44,2%
V voor	388	147	37,9%	25 784 590	10 781 351	41,8%
VI voor	345	173	50,1%	24 914 097	13 379 185	53,7%
Kokku	1 705	935	54,8%	153 358 015	79 461 300	51,8%

Esimeses taotlusvoorus oli keskmine toetuse määr (määratud toetuse summa osakaal toetatava investeeringu summast) 52,4%. Järgnevate voorude määrustes vähendati maksimaalset toetuse määra 60%-lt 50%-le. Seoses sellega on II–VI vooru keskmine toetuse määr 45,8%. Aastal 2012 viidi läbi meetme 3.1 uuringu „Majutusteenust pakkuvad investeeringuobjektid maapiirkonnas“. Uuringu vastustes ettevõtjate üks enamlevinud ettepanekuid oli, et toetuse määra võiks olla suurem. Toetuse määra langetamine vähendab eelkõige väiksemate ettevõtjate (sageli põllumajandusettevõtjad) võimet meetme 3.1 projekte teostada. Soovitame toetuse määra edaspidi mitte vähendada ning toetuse määra võimalusel diferentseerida (väiksematel ettevõtjatel oleks kõrgem toetuse määr).

Meede 3.1 jaguneb kaheks alameetmeks (sekkumisvaldkonnaks): 3.1.1 ja 3.1.2. Sekkumisvaldkonna koodiks märgitakse 3.1.1 juhul kui põllumajandusettevõtja mitmekesistab oma tegevust mittepõllumajandusliku tegevuse suunas. Koodiga 3.1.2 tähistatakse kõik ülejäänud ettevõtluse arendamisega ja mitmekesistamisega seotud projektid. Alameetme 3.1.1 toetuse saajaid (207) on ainult 22,1% kõigist toetuse saajatest (935) (tabel 2). Kuna alameetme 3.1.1 keskmine määratud toetuse summa on märkimisväärselt väiksem alameetme 3.1.2 näitajast, siis kogu määratud toetusest vaid 17,4% on ette nähtud alameetme 3.1.1 taotluste rahuldamiseks. See näitab, et suhteliselt väike osa toetusest määratakse põllumajandussektori ettevõtjatele. Seejuures on oluline märkida, et heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust on alameetmes 3.1.1 märksa kõrgem kui alameetmes 3.1.2. Seetõttu tuleb otsida põhjuseid, miks põllumajandusettevõtjad ei ole aktiivsed toetuse taotlemisel. Aastal 2012 viidi meetme 3.1

toetuse saajate seas läbi uuring, kus muuhulgas küsiti, mis võiks toetuse tingimustes olla teisiti, et see vastaks paremini ettevõtjate vajadustele. Uuringu vastustes ettevõtjate üks enamlevinud ettepanekuid oli, et toetuse määr võiks olla suurem. Toetuse määr võib olla üks põhjuseid, miks põllumajandusettevõtjate aktiivsus toetuse taotlemisel on väike. Toetuse määra hinnates tuleb vahet teha investeerimisel põhitegevusalasse või lisategevusalasse. Kui linnas tegutsev majutusettevõtja soovib laiendada oma tegevust maale, siis on isegi väike toetuse määr talle väga teretulnud. Täpselt samuti, kui põllumajandusettevõtja soovib osta traktorit, siis on isegi väike toetuse määr atraktiivne. Kui aga põllumajandusettevõtja peab valima investeerimissuundade vahel, seejuures tagama oma jätkusuutlikkuse, siis võrdse toetusmäära puhul eelistatakse enamasti investeerida oma põhitegevusalasse, kus investeringu äratasuvus on tavaliselt kiirem ja riskid väiksemad.

Samuti võib olla vajadus veelkord meetme eesmärgi analüüsida. Kas meetme eesmärk on eelkõige see, et põllumajandusettevõtjad mitmekesistaksid oma tegevust, või soovime, et linnas tegutsevad ettevõtjad investeeriks maale. Püsihindaja hinnangul toob maapiirkonnale rohkem kasu see, kui väiksemad põllumajandusettevõtjad leiaksid traditsioonilise põllumajanduse kõrvale teisi tegevusi, mis tagaksid ettevõtte jätkusuutlikkuse olukorras, kus tootmine koondub suurtootjate kätte.

Tabel 2. Toetuse taotlemine ja määramine sekkumisvaldkondade lõikes

Sekkumis- valdkond	Esitatud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetus, eurot
3.1.1	273	207	75,8%	13 822 147	66 774
3.1.2	1 432	728	50,8%	65 639 154	90 164
Kokku	1 705	935	54,8%	79 461 300	84 985

Meetme rakendamise käigus on heaks kiidetud 935 toetuse taotlust. Kuna mõned ettevõtjad on saanud toetust mitmes taotlusvoorus, siis on meetme raames määratud toetust kokku 861 erinevale isikule. Rohkem kui ühes voorus toetust saanud isikute osakaal ei ole suur – 7,9% kõigist toetuse saajatest (seejuures on ainult neli isikut saanud toetust rohkem kui kahes voorus).

Vastavalt meetme määrusele tohib väikeprojektide maksimaalne määratud toetuse summa olla 100 tuhat eurot ja suurprojektidel 300 tuhat eurot. Keskmine väikeprojektidele määratud toetuse summa on 68,6 tuhat eurot. Väikeprojektide heakskiidetud taotlustest 46,8% on sellised, kus määratud toetuse summa moodustab vähemalt 90% piirmäärast. Suurprojektide keskmine määratud toetuse summa on 217,4 tuhat eurot. Suurprojektide heakskiidetud taotlustest 35,0% on sellised, kus määratud toetuse summa moodustab vähemalt 90% piirmäärast.

Toetuse taotlemine meetme 3.1 raames on aktiivne mis näitab sarnase meetme olulisust ja vajalikkust ka tulevastel perioodidel. Kuna määratud toetuse summast vaid 17,4% on suunatud alameetme 3.1.1 projektide rahastamiseks, siis võiks eesmärk edaspidiseks olla, et põllumajandusettevõtjate osakaal toetuse saajate hulgas suureneks. Selleks võiks kaaluda põllumajandusettevõtjatele või väiksematele ettevõtjatele kõrgema toetuse määra rakendamist.

2. TOETUSE VÄLJAMAKSMINE

Seisuga 15.04.2013 oli tehtud väljamakseid 581 heakskiidetud taotlusele. Väljamakseid oli tehtud kõigi kuue taotlusvooru toetuse saajatele. Väljamaksega taotluste arv moodustas 62,1% heakskiidetud taotluste arvust ning väljamakstud toetuse summa moodustas määratud toetuse summast 52,3% (tabel 3).

Tabel 3. Toetuse väljamaksmine seisuga 15.04.2013

Taotlusvoor	Väljamakse saanud taotluste arv	Väljamakse saanud taotluste osakaal heakskiidetud taotlustest	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Väljamakstud toetuse osakaal määratud toetuse summast	Keskmine väljamakstud toetuse summa, eurot	Investeeringu teostamise lõpptähtaeg vastavalt määrusele
I voor	260	85,0%	15 839 567	80,3%	60 921	nov 2010
II voor	28	73,7%	5 280 733	66,4%	188 598	juuni 2011
III voor	160	77,7%	8 423 327	63,9%	52 646	veeb 2012
IV voor	46	70,8%	8 176 398	56,6%	177 748	märts 2013
V voor	75	51,0%	3 597 508	33,4%	47 967	jaan 2014
VI voor	12	6,9%	252 180	1,9%	21 015	jaan 2015
Kokku	581	62,1%	41 569 713	52,3%	71 549	-

Määruse kohaselt tuleb toetatud investeeringud teostada kahe aasta jooksul alates toetuse määramisest. Seisuga 15.04.2013 on esimese nelja taotlusvooru investeeringute teostamise tähtaeg saabunud. Sellest hoolimata on väljamakseid saanud vaid 80,3% nimetatud taotlusvoorudes heakskiidetud taotlustest (seejuures on välja makstud kokku 68,2% määratud toetuse summast). Investeeringute elluviimine ning toetuse väljamaksmine ei ole toimunud kiires tempos ning võib prognoosida, et 10–15% heakskiidetud investeerimisprojektidest jääb ellu viimata.

Seisuga 15.04.2013 oli PRIAsse esitatud teade 462 investeeringuprojekti lõpetamise kohta, mis moodustab 49,4% heakskiidetud taotlustest. Esimese nelja vooru heakskiidetud taotlustest oli samaks ajaks lõpetatud 70,7%. Kiiremini viiakse ellu väiksemad projektid. Lõpetatud projektide keskmine määratud toetuse summa oli 76 tuhat eurot, samas ülejäänud heakskiidetud taotluste keskmine määratud toetuse summa oli 94 tuhat eurot. Projekti katkestamise avalduse oli seisuga 15.04.2013 esitanud kokku 95 toetuse saajat (planeeritud toetuse summa 7,7 mln eurot), mis tähendab, et ligikaudu iga kümnes projekt jääb teostamata.

Lisaks projekti lõpetanud toetuse saajatele (462 taotlust) on 30 heakskiidetud taotlust (3,2%) saanud väljamakse vähemalt 85% määratud toetuse summas. Käesoleva analüüsi kontekstis loetakse selliseid projekte elluviidud investeeringuteks, mille kohta projekti lõpetamise aruannet ei ole PRIAle veel esitatud.

Kokkuvõttes ei ole investeeringute elluviimine olnud kiire. Makromajandusliku olukorra stabiliseerumisest hoolimata 2012. aastal toetuste väljamaksmise tempo ei kiirenenud. Kui varasemate programmiperioodide praktika kohaselt makstakse määratud

investeeringutoetustest välja umbes 95%, siis olemasoleva prognoosi kohaselt võib meetme 3.1 määratud toetuse summast jääda välja maksmata 10–15%.

3. TOETATUD TEGEVUSED

Meetme rakendamise tulemuste hindamiseks uuriti, mis tegevustele kõige sagedamini toetust määrati. Toetus on määratud 935 toetuse saaja 1 612 tegevuse elluviimiseks (tabel 4). Kõige sagedamini määrati toetust masina või seadme ostmiseks ja paigaldamiseks (431 korda), olemasoleva hoone või hoone osa ehitamiseks (308 korda) ning uue hoone püstitamiseks (265 korda). Kui nimetatud tegevused kokku moodustavad 62,3% tegevuste üldarvust, siis samadele tegevustele määratud toetuse summa kokku moodustab 88,2% määratud toetuse kogusummast, sest ehitamise näol on tegemist suuremate projektidega. Kõigi tegevuste keskmine määratud toetuse summa oli 49,3 tuhat eurot tegevuse kohta. Määratud toetuse summa tegevuse kohta oli kõige suurem uue hoone püstitamisel (89,1 tuhat eurot).

Tabel 4. Toetuse jagunemine toetatud tegevuste lõikes

Tegevuse nimetus	Tegevuste arv	Määratud toetuse summa		Määratud toetuse jagunemine tegevuste lõikes
		eurot	eurot/tegevus	
Masina ja seadme ostmine ja paigaldamine	431	20 958 516	48 628	26,4%
Olemasoleva hoone või hoone osa ehitamine	308	25 513 100	82 835	32,1%
Uue hoone püstitamine	265	23 624 015	89 147	29,7%
Uue rajatise ehitamine	81	2 340 216	28 892	2,9%
Hoone või hoone osa parendamine	78	2 619 647	33 585	3,3%
Taotluse ja äriprojekti ning tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö ja teenus	72	20 595	286	0,03%
Veebilehe loomine ja kodulehekülje tegemine	59	69 614	1 180	0,1%
Omanikujärelevalve tegemise maksumus	56	90 116	1 609	0,1%
Infokandja ja jaotusmaterjali koostamine ja valmistamine	46	86 451	1 879	0,1%
Tee ja parkla ehitamine	42	310 048	7 382	0,4%
Traktori ostmine	39	958 914	24 588	1,2%
Majutusteenuse osutamiseks uue voodikoha rajamine	34	2 130 402	62 659	2,7%
Kavandatava invest.objekti projekteerimistöö maksumus	30	36 584	1 219	0,0%
Uue majutusruumi sisustamine materiaalse põhivaraga	18	94 292	5 238	0,1%
Olemasoleva rajatise ehitamine	17	556 598	32 741	0,7%
Investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümbolika maksumus	12	3 441	287	0,00%
Kavandatava turu-uuringu teostamise maksumus	10	31 231	3 123	0,04%
Riigisisisel messil osalemine	8	11 187	1 398	0,01%
Invest.objekti projekteerimiseks vajalikud ehitusgeoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd	4	1 550	387	0,00%
Invest.objektiga seotud litsentsi ostmise, patendi, kasuliku mudeli kaitsmisega seotud tasud ja lõivud	1	1 577	1 577	0,00%
Majutusteenuse osutamiseks olemasoleva voodikoha parendamine	1	3 206	3 206	0,00%
KOKKU	1 612	79 461 300	49 294	100,0%

Toetatud tegevuste loetelu on mitmekesine ja jaotumine ühtlane. Ligikaudu 30% toetusest on määratud ehitamiseks, 30% rekonstrueerimiseks ning 30% masinate ja seadmete soetamiseks.

Alljärgnevalt analüüsitakse toetatud tegevusi koos toetuse saaja kõrvaltegevusalaga. Analüüsi eelnevas lõigus selgus, et toetuse saajad investeerivad kõige sagedamini masina või seadme ostmisse ja paigaldamisse. Need toetuse saajad, kelle kõrvaltegevusala on majutus ja toitlustus, erinevad enamusest ülejäänud toetuse saajatest selle poolest, et majutusse investeerijate kõige sagedasemad toetatud tegevused on olemasoleva hoone või hoone osa ehitamine ning uue hoone püstitamine (tabel 5 ja tabel 6). Sarnaselt majutusse investeerijatele suunavad oma investeeringuid ka need toetuse saajad, kelle kõrvaltegevusala on sport, meelelahutus ja vaba aeg või muud teenindavad tegevused. Ka nimetatud toetuse saajad investeerivad keskmisest sagedamini ehitamisse, mitte masinate ja seadmete ostmisse.

Tabel 5. Toetatud tegevuste arv tegevuse liigi ja toetuse saaja kõrvaltegevusala lõikes

Tegevuse nimetus	Toetuse saaja kõrvaltegevusala									
	Majutus ja toitlustus	Töötlev tööstus	Sport, meelelahutus ja vaba aeg	Põllu-majandus	Kaubandus	Muud teenindavad tegevused	Haldus- ja abi-tegevused	Metsa-majandus	Muud tegevus-alad	KOKKU
Masina ja seadme ostmine ja paigaldamine	74	181	13	40	28	13	23	37	22	431
Olemasoleva hoone või hoone osa ehitamine	183	63	17	3	19	9	1	1	12	308
Uue hoone püstitamine	155	45	22	2	13	17	0	1	10	265
Uue rajatise ehitamine	54	2	16	1	4	1	0	1	2	81
Hoone või hoone osa parendamine	33	19	3	1	11	2	3	3	3	78
Taotluse ja äriprojekti ning tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö	31	21	5	2	5	4	2	1	1	72
Veebilehe loomine ja kodulehekülje tegemine	30	9	7	0	1	2	2	2	6	59
Omanikujärelevalve tegemise maksumus	37	8	1	0	4	1	0	0	5	56
Infokandja ja jaotusmaterjali koostamine ja valmistamine	23	9	6	0	2	1	1	2	2	46
Tee ja parkla ehitamine	26	8	2	0	1	3	0	1	1	42
Traktori ostmine	5	8	1	16	0	4	5	0	0	39
Majutusteenuse osutamiseks uue voodikoha rajamine	29	0	2	1	0	0	0	0	2	34
Kavandatava invest. objekti projekteerimistöö maksumus	22	0	4	0	0	3	0	0	1	30
Uue majutusruumi sisustamine materiaalse põhivaraga	16	0	0	0	0	0	0	0	2	18
Olemasoleva rajatise ehitamine	12	1	2	1	0	1	0	0	0	17
Investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus	7	2	0	0	0	0	1	2	0	12
Kavandatava turu-uuringu teostamise maksumus	4	1	0	0	0	4	0	0	1	10
Riigisisesel messil osalemine	2	1	2	0	0	1	1	1	0	8
Invest. objekti projekteerimiseks vajalikud ehitusgeoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd	3	1	0	0	0	0	0	0	0	4
Invest. objektiga seotud litsentsi ostmise, patendi, kasuliku mudeli kaitsmisega seotud tasud ja lõivud	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Majutusteenuse osutamiseks olemasoleva voodikoha parendamine	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
KOKKU	748	379	103	67	88	66	39	52	70	1 612

Tabel 6. Määratud toetuse summa toetatud tegevuse liigi ja toetuse saaja kõrvaltegevusala lõikes

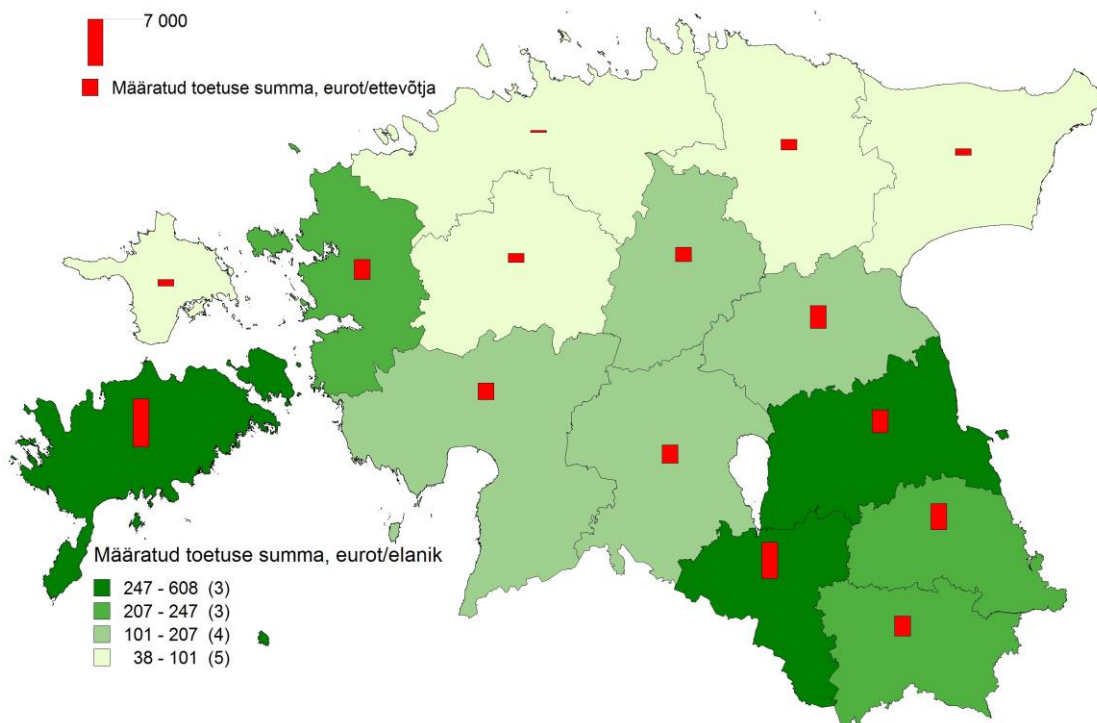
Tegevuse nimetus	Toetuse saaja kõrvaltegevusala									
	Majutus ja toitlustus	Töötlev tööstus	Sport, meelelahutus ja vaba aeg	Põllu-majandus	Kaubandus	Muud teenindavad tegevused	Haldus- ja abitegevused	Metsa-majandus	Muud	KOKKU
Masina ja seadme ostmine ja paigaldamine	1 033 354	13 152 083	325 351	2 787 844	758 650	275 156	931 646	699 534	994 897	20 958 516
Olemasoleva hoone või hoone osa ehitamine	14 791 815	5 548 438	1 945 663	162 585	1 321 828	625 085	49 963	17 325	1 050 398	25 513 100
Uue hoone püstitamine	12 512 047	5 331 518	1 757 130	280 504	1 207 307	1 390 928	0	64 073	1 080 508	23 624 015
Uue rajatise ehitamine	1 395 195	4 652	629 362	13 459	213 478	51 768	0	27 020	5 282	2 340 216
Hoone või hoone osa parendamine	1 255 378	542 471	115 319	1 885	323 275	9 276	55 282	45 660	271 101	2 619 647
Taotluse ja äriprojekti ning tõendavate dokumentide koostamiseks tellitud töö	9 034	6 072	1 534	639	1 272	908	499	319	320	20 595
Veebilehe loomine ja kodulehekülje tegemine	41 897	10 770	6 109	0	479	381	1 403	4 211	4 364	69 614
Omanikujärelevalve tegemise maksumus	60 463	14 317	2 716	0	2 653	1 131	0	0	8 835	90 116
Infokandja ja jaotusmaterjali koostamine ja valmistamine	34 019	24 849	4 436	0	2 848	2 150	293	11 465	6 391	86 451
Tee ja parkla ehitamine	176 681	89 652	14 171	0	6 213	9 518	0	2 500	11 313	310 048
Traktori ostmine	40 712	215 696	10 558	515 184	0	106 167	70 597	0	0	958 914
Majutusteenuse osutamiseks uue voodikoha rajamine	1 626 969	0	18 446	98 964	0	0	0	0	386 024	2 130 402
Kavandatava invest. objekti projekteerimistöö maksumus	28 481	0	4 595	0	0	1 687	0	0	1 821	36 584
Uue majutusruumi sisustamine materiaalse põhivaraga	78 116	0	0	0	0	0	0	0	16 176	94 292
Olemasoleva rajatise ehitamine	452 768	54 670	32 628	15 214	0	1 318	0	0	0	556 598
Investeeringuobjekti tähistamiseks vajaliku sümboolika maksumus	1 084	342	0	0	0	0	176	1 839	0	3 441
Kavandatava turu-uuringu teostamise maksumus	10 601	4 000	0	0	0	14 630	0	0	2 000	31 231
Riigisisesel messil osalemine	3 515	3 196	1 094	0	0	461	625	2 296	0	11 187
Invest. objekti projekteerimiseks vajalikud ehitusgeoloogilised ja -geodeetilised uurimistööd	1 358	192	0	0	0	0	0	0	0	1 550
Invest. objektiga seotud litsentsi ostmise, patendi, kasuliku mudeli kaitsmisega seotud tasud ja lõivud	1 577	0	0	0	0	0	0	0	0	1 577
Majutusteenuse osutamiseks olemasoleva voodikoha parendamine	3 206	0	0	0	0	0	0	0	0	3 206
KOKKU	33 558 268	25 002 915	4 869 114	3 876 278	3 838 004	2 490 565	1 110 483	876 242	3 839 430	79 461 300

4. INVESTEERINGUTE ASUKOHAJÄRGNE ANALÜÜS

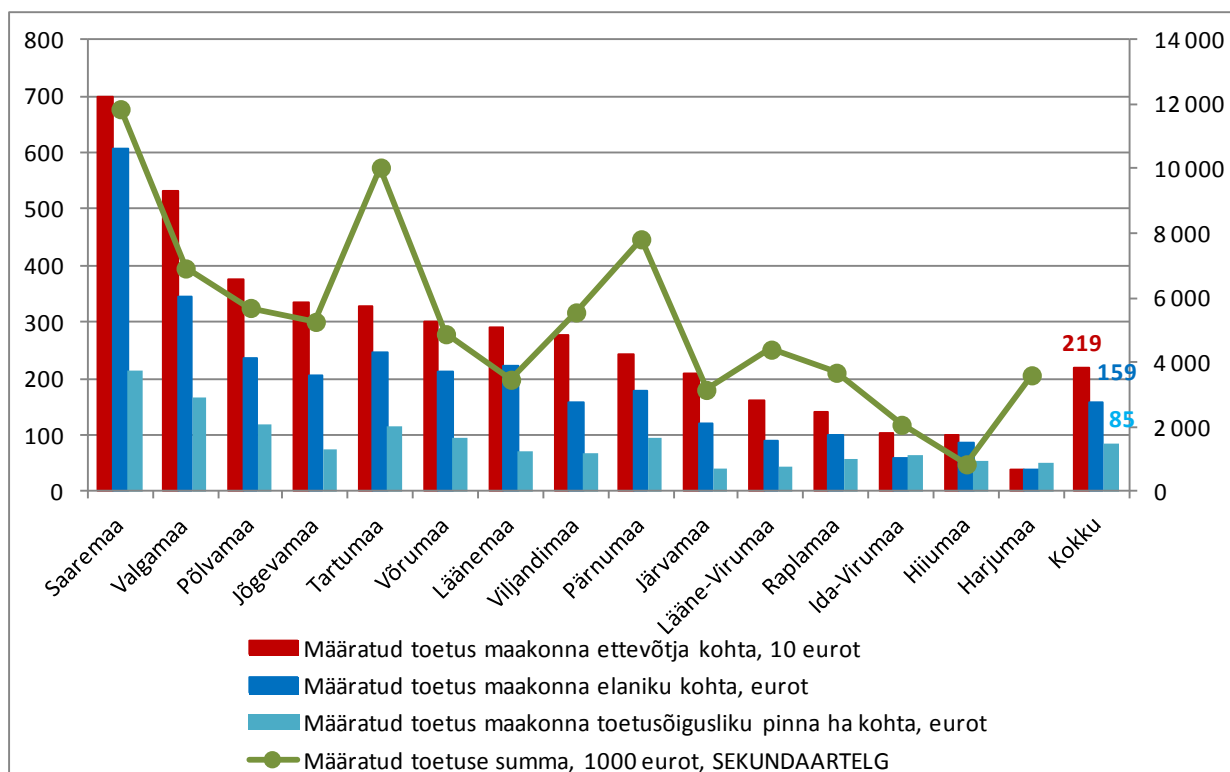
Meetme 3.1 raames määratava toetuse kaasabil on võimalik investeerida maapiirkonda. Maapiirkonnaks loetakse küla, alevi, aleviku ja väikelinna territooriumit. Väikelinnaks loetakse omakorda kuni 4000 elanikuga linna. Meetme rakendamise tulemuste hindamiseks analüüsiti toetuse jaotumist maakondade lõikes. 2012. aasta lõpu seisuga elas Eesti maapiirkondades 499,9 tuhat elanikku ning tegutses 36,2 tuhat ettevõtet (tabel 7). Määratud toetuse summa oli keskmiselt 159 eurot elaniku kohta ja 2 194 eurot maapiirkonnas tegutseva ettevõtte kohta. Kõige suurem oli näitaja Saare-, Valga- ja Põlvamaal, kus elanike arv on suhteliselt väike kuid majandustegevuse mitmekesistamiseks määratud toetuse summa suur (joonised 1 ja 2). Määratud toetuse summa elaniku kohta oli kõrge ka Tartumaal, kuid selle põhjuseks on asjaolu, et Tartumaal asub suhteliselt palju ettevõtteid.

Tabel 7. Toetuse jagunemine maakondade lõikes

Maakond	Toetuse saajate arv	Määratud toetuse summa, eurot	Elanike arv, 2012	Ettevõtjate arv 2012 aastal	Toetus-õiguslik maa 2012, ha	Määratud toetuse summa			Toetuse saajate arv		
						eurot/ elanik	eurot/ ettevõtja	eurot/ ha	1000 elaniku kohta	1000 ettevõtja kohta	1000 ha kohta
Harjumaa	47	3 606 087	93 414	9 240	71 535	39	390	50	0,50	5,09	0,66
Hiiumaa	18	845 971	9 984	864	15 538	85	979	54	1,80	20,83	1,16
Ida-Virumaa	28	2 070 451	35 031	1 995	32 454	59	1 038	64	0,80	14,04	0,86
Jõgevamaa	53	5 262 774	25 466	1 568	69 789	207	3 356	75	2,08	33,80	0,76
Järvamaa	27	3 152 392	26 160	1 504	78 910	121	2 096	40	1,03	17,95	0,34
Läänemaa	49	3 469 063	15 600	1 194	50 018	222	2 905	69	3,14	41,04	0,98
Lääne-Viru.	53	4 489 510	50 131	2 749	104 460	90	1 633	43	1,06	19,28	0,51
Põlvamaa	62	5 694 941	24 097	1 514	47 870	236	3 762	119	2,57	40,95	1,30
Pärnumaa	90	7 823 598	44 324	3 230	84 146	177	2 422	93	2,03	27,86	1,07
Raplamaa	43	3 685 364	36 587	2 653	63 783	101	1 389	58	1,18	16,21	0,67
Saaremaa	130	11 858 548	19 522	1 696	55 928	607	6 992	212	6,66	76,65	2,32
Tartumaa	130	10 146 200	41 054	3 059	86 730	247	3 317	117	3,17	42,50	1,50
Valgamaa	70	6 919 551	20 165	1 297	41 831	343	5 335	165	3,47	53,97	1,67
Viljandimaa	81	5 555 879	35 227	2 015	84 196	158	2 757	66	2,30	40,20	0,96
Võrumaa	54	4 880 971	23 101	1 633	50 900	211	2 989	96	2,34	33,07	1,06
KOKKU	935	79 461 300	499 863	36 211	938 088	159	2 194	85	1,87	25,82	1,00

Joonis 1. Määratud toetuse summa elaniku kohta ning summa ettevõtja kohta maakondade lõikes

Joonis 2. Toetuse jagunemine maakondade lõikes

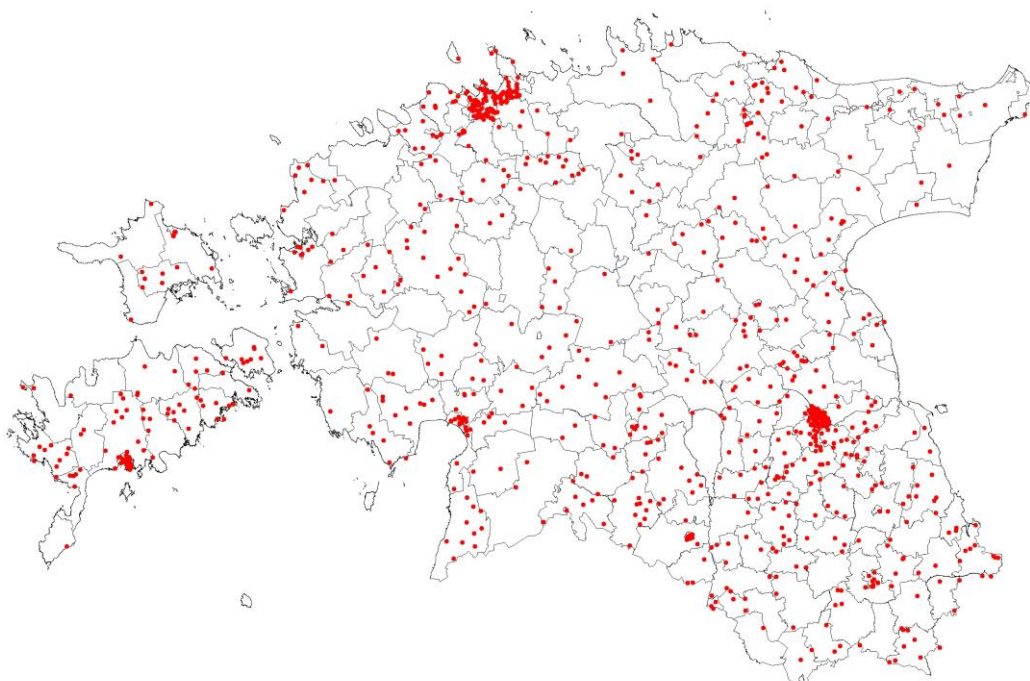
Toetuse saajaid on kõigis maakondades. Suuremates maakondades (ka elanike ja ettevõtjate arvult) on määratud toetuse summa suurem. Määratud toetuse summa maakonna elaniku, ettevõtja või maakonna hektari kohta on kõrgem väiksemates maakondades (nt Saaremaa, Lõuna-Eesti maakonnad kus tänu turismile sobilikule

piirkonnale on toetuse saajaid rohkem). Toetuse saajaid on suhteliselt võrdselt kõigis Eesti maapiirkondades mis on hea tasakaalustatud arengu jaoks.

Toetuse piirkondliku jaotumise illustreerimiseks on toetuse saajad paigutatud Eesti kaardile valla täpsusega. Joonisel 3 on heakskiidetud taotlused investeeringu asukoha järgi. Investeeringud jaotuvad üle Eesti suhteliselt ühtlaselt.

Joonis 3. Heakskiidetud taotlused investeeringu asukoha järgi

Joonis 4. Heakskiidetud taotlused toetuse saaja tegutsemise asukoha järgi

Joonisel 4 on samad taotlused toetuse saaja postiaadressi järgi, mille ettevõtjad toetuse taotlusel oma kontaktaadressiks märkinud on. Nagu näha, paljud toetuse saajad tegutsevad linnades. Sh Tallinnas tegutseb 107 toetuse saajat (lisaks 11 ettevõtjat Sauel ja Keilas), Tartus 78, Kuressaares 28 ja Pärnus 21 toetuse saajat. Kokku tegutseb nimetatud suurlinnades pisut rohkem kui 1/4 toetuse saajatest.

Klastripõhine analüüs

Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi poolt koostati 2011. aastal „Maaelu arengu aruanne“ (edaspidi Aruanne). Aruandes käsitletakse muuhulgas valdade jaotumist kuueks erinevaks klastriks. Kaks neist on linnalised ja neli maalised. Linnalisteks kujunesid teise ja kolmandasse klastrisse kuuluvad vallad.

Klaster 1 – maalised tugevad vallad, kus on suur nii seotus linnalise keskusega kui ka põllumaa osatähtsus. Esimesse klastrisse kuulub 34 valda, sh Ambla, Aseri, Haaslava, Haljala, Juuru, Jõgeva, Järva-Jaani, Kadrina, Kareda, Koeru, Kohtla, Lihula, Luunja, Lüganuse, Mäksa, Nõo, Palamuse, Puhja, Põltsamaa, Põlva, Pärsti, Rakvere, Rannu, Roosna-Alliku, Rõngu, Sõmeru, Taebla, Tahkuranna, Tamsalu, Tartu, Tähtvere, Viiratsi, Vinni ja Väike-Maarja.

Klaster 2 – linnalised vallad, kus oluline linnalise keskuse mõju ning väike põllumajanduse osatähtsus. Teise klastrisse kuulub üheksa valda, sh Harku, Jõhvi, Järvakandi, Rae, Saku, Saue, Tootsi, Viimsi ja Vändra alevik. Siia loetakse püsihindaja poolt ka väikelinnad.

Klaster 3 – pigem linnalised vallad, kus asustuspildi linnalisust mõjutab enamasti suure keskuse olemasolu ning põllumajanduse suhteliselt väike osatähtsus. Kolmandasse klastrisse kuulub 29 valda, sh Aegviidu, Anija, Audru, Jõelähtme, Kehtna, Keila, Kernu, Kiili, Kohila, Kohtla-Nõmme, Kose, Kuusalu, Lavassaare, Märjamaa, Nissi, Otepää, Padise, Paikuse, Raasiku, Rapla, Ridala, Sauga, Tapa, Toila, Türi, Vaivara, Vasalemma, Võru, Ülenurme.

Klaster 4 – maalised vallad, kus väikese asustustihedusega kaasneb põllumajanduse suur osatähtsus ning suhteliselt madalad sissetulekud. Neljandasse klastrisse kuulub 80 valda, sh Abja, Ahja, Alatskivi, Albu, Antsla, Are, Avinurme, Halginga, Halliste, Hanila, Helme, Hummuli, Häädemeeste, Iisaku, Illuka, Imavere, Kaiu, Kambja, Kanepi, Karksi, Karula, Koigi, Kolga-Jaani, Konguta, Koonga, Kullamaa, Kõlleste, Kõo, Kõpu, Kõue, Käru, Laekvere, Laeva, Laheda, Lasva, Maidla, Martna, Mooste, Mäetaguse, Noarootsi, Nõva, Oru, Paide, Paistu, Pajusi, Pala, Palupera, Puka, Puurmani, Raikküla, Rakke, Risti, Rägavere, Räpina, Saarde, Saare, Saarepeedi, Sangaste, Sonda, Surju, Suure-Jaani, Sõmerpalu, Tabivere, Tarvastu, Tori, Torma, Tudulinna, Tõlliste, Tõstamaa, Valgjärve, Vara, Varbla, Vastse-Kuuste, Vigala, Vihula, Viru-Nigula, Võnnu, Vändra, Väätsa ja Öru.

Klaster 5 – maalised vallad, mis on surve all, sest põllumajanduse suure osatähtsusega kaasneb madal asukohaindeks ja suhteliselt madalam sissetulekute tase. Viiendasse klastrisse kuulub 33 valda, sh Emmaste, Haanja, Kaarma, Kihelkonna, Kõrgessaare, Käina, Kärla, Laimjala, Leisi, Lümända, Meremäe, Mikitamäe, Misso, Muhu, Mustjala, Mõniste, Orava, Orissaare, Pihla,

Põdrala, Põide, Pühalepa, Ruhnu, Rõuge, Salme, Taheva, Urvaste, Valjala, Varstu, Vastseliina, Veriora, Vormsi ja Värskla.

Klaster 6 – maalised vallad, kus maaline eluviis on surve all, sest põllumajanduse suure osatähtsusega kaasneb suhteliselt madal sissetulekute tase. Kuuendasse klasterisse kuulub kaheksa valda, sh Alajõe, Kasepää, Kihnu, Lohusuu, Meeksi, Peipsiääre, Piirissaare ja Torgu.

Alljärgnevalt analüüsib püsihindaja klasteripõhiselt taotlemise aktiivsust ja toetuse saamise osakaalu.

Tabel 8. Toetuse taotlemine ja määramine klasterite lõikes

Klaster	Esitatud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste arv	Heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust	Taotletud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse summa, eurot	Määratud toetuse osakaal taotletud toetuse summast
1	295	154	52,2%	26 783 371	13 124 242	49,0%
2	43	17	39,5%	3 667 068	1 437 272	39,2%
3	296	147	49,7%	25 770 018	12 104 103	47,0%
4	694	395	56,9%	63 468 429	33 340 134	52,5%
5	335	198	59,1%	29 821 473	17 238 936	57,8%
6	42	24	57,1%	3 847 658	2 216 613	57,6%
Kokku	1 705	935	54,8%	153 358 015	79 461 300	51,8%

Klasterite järjekord klasterisse kuuluvate kohalike omavalitsuste arvust tulenevalt on järgmine:

- 1) klaster 4;
- 2) klaster 1;
- 3) klaster 5;
- 4) klaster 3;
- 5) klaster 6;
- 6) klaster 2.

Analüüsi teeb mõneti problemaatiliseks asjaolu, et taotluste arv on otseselt seotud klasterisse kuuluvate kohalike omavalitsuse arvuga. Mida suurem on klasterisse kuuluv kohalike omavalitsuste arv, seda rohkem on sellesse klasterisse kuuluvaid taotlusi. Seetõttu vaadeldakse toetuse saamise tõenäosust heakskiidu osatähtsuse alusel. Heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust on alates esimesest klasterist järgmised: 52%, 40%, 50%, 57%, 59% ja 57% (tabel 8). Taotluste heakskiidu osakaal on teistest erinev vaid teises klasteris, kuhu kuuluvad Tallinna ümbruse vallad. See on seotud taotluste hindamissüsteemiga, kus Harjumaale tehtav investeering saab vähem hindepunkte. Klasterites üks ja kolm (mis on maalised tugevad vallad ja linnalised vallad) on heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust 50–52%. Klasterites neli, viis ja kuus (maalised vallad ja surve all olevad maalised vallad) on näitaja pisut kõrgem – 57% kuni 59%. Seega on olemasolev meetme rakendamise süsteem mõõdukalt taganud maalistesse valdadesse investeeringuid planeerivate ettevõtjate taotluste edu.

5. TOETUSE SAAJATE ETTEVÕTLUSVORM

Toetuse saajatest 83,4% (780) on osaühingud ja aktsiaseltsid ning 15,8% (148) on füüsilisest isikust ettevõtjad (tabel 9). Määratud toetuse summast 90,8% on ette nähtud osaühingutele ja aktsiisidele. Määratud toetuse summa on keskmiselt 85,0 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Keskmise äriühingutele määratud toetuse summa on ligikaudu kaks korda suurem füüsilistele isikutele määratud toetuse keskmisest summast.

Tabel 9. Toetuse määramine toetuse saajate ettevõtlusvormide lõikes

Ettevõtlusvorm	Heakskiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa heakskiidetud taotluse kohta, eurot
Füüsilisest isikust ettevõtja	148	7 023 901	47 459
Osaühing ja aktsiaselts	780	72 185 390	92 545
Usaldus- või täisühing ja tulundusühistu	4	153 272	38 318
Ettevõtlusvorm teadmata	3	98 738	32 913
Kokku	935	79 461 300	84 985

6. TOETUSE SAAJATE TEGEVUSALAD

Meetme rakendamise tulemuste hindamiseks analüüsiti, mis oli toetuse saajate põhitegevusala toetuse taotlemise hetkel. Samuti analüüsiti, mis valdkonna investeeringuid ettevõtjad meetme abil teostavad (kõrvaltegevusala). Andmed põhi- ja kõrvaltegevusala kohta kogutakse toetuse taotluselt.

Põhitegevusala

Analüüsides toetuse määramise tulemusi ettevõtjate põhitegevusalade lõikes näeme, et toetuse saajatest 289 (30,9%) on põllumajandusettevõtjad (tabel 10). Kuna põllumajandusettevõtjate investeerimisprojektid on keskmisest väiksemad, siis määratud toetusest langeb nende arvele vaid 23,4%. Väga suur osa toetuse saajaid on ehituse ja kinnisvaraarendajad või töötleva tööstuse esindajad, kellele määratud toetuse summa moodustab 26,5% kogu määratud toetuse summast. Kuna meetme üheks eelistuseks oli maaturismitegevuste arendamine, siis on toetuse saajate seas ka palju majutusettevõtjaid. Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas on vajalik, sest intensiivne tootmine koondub suurtootjate kätte. Maaelu säilimise üheks võimaluseks on mikroettevõtjate tegevuse mitmekesistamine. Meetme rakendamisel soovitame edaspidi toetust rohkem suunata taime- ja loomakasvatajatele, sest MAK on mõeldud eelkõige maamajanduse arendamiseks.

Tabel 10. Toetuse jagunemine toetuse saajate põhitegevusala järgi

Toetuse saaja põhitegevusala toetuse taotlemisel	Heakskiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot / heakskiidetud taotlus
Põllumajandus	289	18 597 960	64 353
Ehitus ja kinnisvara	108	10 323 119	95 584
Töötlev tööstus	104	10 725 042	103 125
Majutus ja toitlustus	97	7 185 123	74 073
Kaubandus	94	9 122 985	97 053
Nõustamine ja juriidilised toimingud	82	8 004 038	97 610
Haldus- ja abitegevused	44	3 816 913	86 748
Metsamajandus	38	3 725 033	98 027
Veondus ja laondus	23	2 672 456	116 194
Sport, meelelahutus ja vaba aeg	18	1 650 526	91 696
Muud teenindavad tegevused	11	636 762	57 887
Finants ja kindlustus	8	1 325 157	165 645
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	7	773 763	110 538
Info ja side	7	496 547	70 935
Haridus	5	405 877	81 175
KOKKU	935	79 461 300	84 985

Kõrvaltegevusala

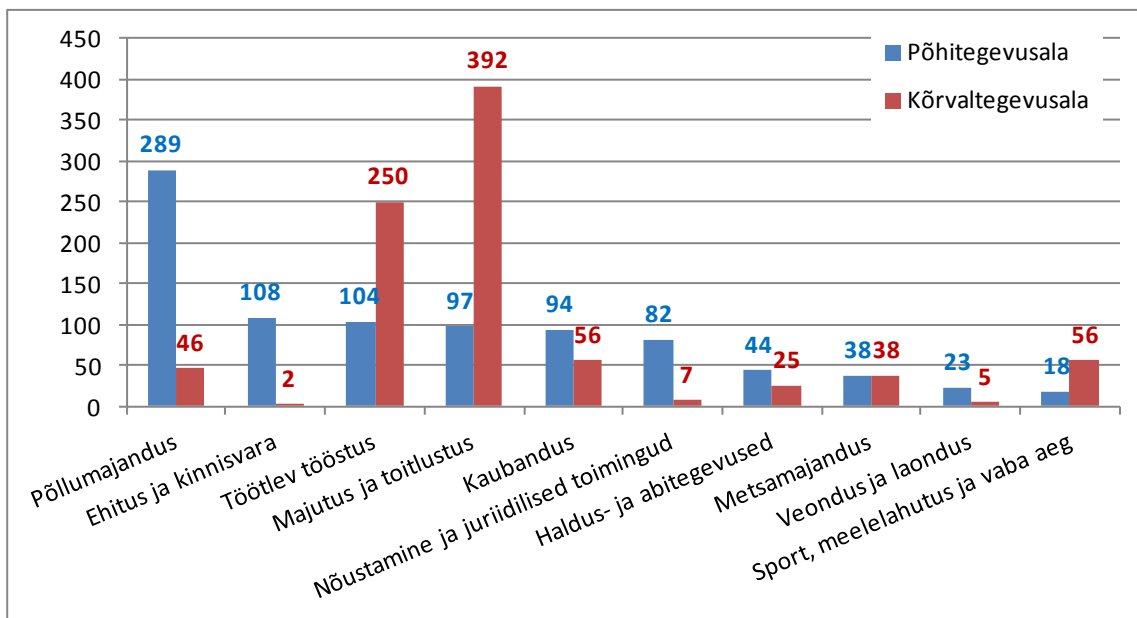
Valdav enamuse toetuse saajaid investeerivad majutus- ja toitlustustegevuse arendamiseks ning töötleva tööstuse edendamiseks (tabel 11). Töötleva tööstuse tegevusalal on kõige enam levinud investeerimine puidu, puittoodete ja mööbli tootmisesse. Majutus- ja toitlustustegevuste arendamiseks määratud toetuse summa moodustab 42,2% kogu meetme määratud toetuse summast, töötleva tööstuse vastav näitaja on 31,5%. Investeeringud põllumajandust abistavatesse tegevustesse moodustavad 4,9% meetme määratud toetuse summast.

Tabel 11. Toetuse jagunemine toetuse saajate kõrvaltegevusala järgi

Toetuse saaja kõrvaltegevusala	Heakskiidetud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Keskmine määratud toetuse summa, eurot / heakskiidetud taotlus
Majutus ja toitlustus	392	33 558 268	85 608
Töötlev tööstus	250	25 002 915	100 012
Kaubandus	56	3 838 004	68 536
Sport, meelelahutus ja vaba aeg	56	4 869 114	86 948
Põllumajandus (abistavad tegevused)	46	3 876 278	84 267
Metsamajandus	38	876 242	23 059
Muud teenindavad tegevused	36	2 490 565	69 182
Haldus- ja abitegevused	25	1 110 483	44 419
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	7	409 696	58 528
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	6	676 384	112 731
Veondus ja laondus	5	331 786	66 357
Haridus	4	330 927	82 732
Ehitus ja kinnisvara	2	89 104	44 552
Info ja side	1	944	944
Teadmata	11	2 000 589	181 872
KOKKU	935	79 461 300	84 985

Kui toetuse saajate põhitegevusalad on mitmekesised (hästi on esindatud põllumajandus, ehitus ja kinnisvara, töötlev tööstus, majutus ja toitlustus, kaubandus, nõustamine ja juriidilised

toimingud), siis kõrvaltegevusaladest domineerivad vaid majutus ja toitlustus ning töötlev tööstus (joonis 5).

Joonis 5. Toetuse saajate arv enamesinenud põhi- ja kõrvaltegevusalade lõikes

Meetme alusel määratud toetuse summast ainult 23,4% on eraldatud nendele ettevõtjatele, kelle põhitegevusala toetuse taotlemisel oli põllumajandus. Meetme rakendamisel soovitame edaspidi toetust suunata rohkem taime- ja loomakasvatavatele. Toetuse saajate põhitegevusalade loetelu on mitmekesine, kuid kõrvaltegevusaladest domineerivad ülekaalukalt majutus ja toitlustus ning töötlev tööstus.

Meetme rakendamise tulemuste hindamiseks analüüsiti, kui suur osa toetuse saajaid investeeris põhitegevusalasse ning kui paljud mitmekesistavad oma ettevõtlustegevust uue tegevusala arendamisega. Andmed tegevusalade kohta kogutakse toetuse taotlustelt. Seejuures võib üksikutel juhtudel arvata, et taotluse menetlemise käigus on tegevusala täpsustunud, kuid hilisemad muudatused ei ole püsivalt käsutuses (nt taotluste info põhjal selgub, et kaks toetuse saajat on investeerinud ehituse ja kinnisvara tegevusalasse, kuigi määruse alusel ei ole see lubatud). Üksikutest küsimusttekitavatest tegevusalamääratlustest hoolimata on andmed analüüsi põhijärelduste tegemiseks usaldusväärsed.

Kõige sagedamini investeerivad põhitegevusala jätkamiseks majutus- ja toitlustusettevõtjad (83,5% kõnealuse tegevusala toetuse saajaid investeerivad põhitegevusalasse), töötleva tööstuse esindajad (79,8%) ning tervishoiu ja sotsiaalhoolekande tegevusala ettevõtjad (71,4%) (tabel 12). Meetme määruks on kehtestatud loetelu tegevusaladest, kuhu investeerimine ei ole meetme 3.1 toel lubatud. Seoses sellega ei ole toetuse saajad investeerinud näiteks järgmistesse tegevusaladesse: ehitus ja kinnisvara, veonduse ja laonduse, finants ja kindlustus, info ja side. Põhitegevusalasse investeerivad suhteliselt vähe ka kaubandusettevõtjad ning spordi, meelelahutuse ja vaba aja tegevusala ettevõtjad.

Tabel 12. Toetuse saajate jagunemine põhi- ja kõrvaltegevusala lõikes (sinisega tähistatud tulemused on põhitegevusala jätkaja)

Tegevusala		Toetuse saaja kõrvaltegevusala																Kokku	Põhi-tegevus-alal jätkajate osakaal kõigist toetuse saajatest
		Põllumajandus	Ehitus ja kinnisvara	Töötlev tööstus	Majutus ja toitlustus	Kaubandus	Kutse-, teadus- ja tehnikaalane teg.	Haldus- ja abitegevused	Metsamajandus	Veondus ja laondus	Sport, meelelah. ja vaba aeg	Muud teenindavad teg.	Finants ja kindlustus	Tervishoid ja sotsiaaltoetused	Info ja side	Haridus	Teadmata		
Toetuse saaja põhitegevusala toetuse taotlemisel	Põllumajandus	18	1	74	102	21	2	8	33	2	14	11	0	0	1	1	1	289	6,2%
	Ehitus ja kinnisvara	4	0	20	58	7	0	5	0	0	6	5	0	0	0	1	2	108	0,0%
	Töötlev tööstus	1	1	83	8	2	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	4	104	79,8%
	Majutus ja toitlustus	0	0	4	81	3	0	0	0	0	4	4	0	0	0	0	1	97	83,5%
	Kaubandus	4	0	35	30	12	2	2	1	2	2	3	0	0	0	1	0	94	12,8%
	Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	7	0	6	49	3	1	1	0	0	10	4	0	0	0	0	1	82	1,2%
	Haldus- ja abitegevused	4	0	7	19	3	1	3	0	1	3	3	0	0	0	0	0	44	6,8%
	Metsamajandus	5	0	9	14	1	0	3	3	0	2	0	0	0	0	0	1	38	7,9%
	Veondus ja laondus	2	0	8	8	3	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	23	0,0%
	Sport, meelelahutus ja vaba aeg	1	0	1	10	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	18	33,3%
	Muud teenindavad tegevused	0	0	0	3	1	0	0	0	0	1	6	0	0	0	0	0	11	54,5%
	Finants ja kindlustus	0	0	2	2	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	1	8	0,0%
	Tervishoid ja sotsiaaltoetused	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	7	71,4%
	Info ja side	0	0	0	5	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	7	0,0%
	Haridus	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	5	20,0%
	Teadmata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
	KOKKU	46	2	250	392	56	7	25	38	5	56	36	0	6	1	4	11	935	23,4%

7. MEETME SIHTTASEMETE TÄITUMINE

Meetme eesmärgipärase rakendamise hindamise üheks meetodiks on MAKis meetmele seatud sihttasemete täitumise jälgimine. Käesolevas rakendusanalüüsis hinnatakse väljundindikaatoreid. Tulemus- ja mõjuindikaatoreid on otstarbekas hinnata siis, kui usaldusväärse tulemuse saamiseks piisava hulga toetuse saajate kohta on kättesaadavad majandusnäitajad seisuga kaks aastat pärast investeeringu elluviimist. Väljundindikaatorite sihttasemed peegeldavad heakskiidetud taotluste andmeid. Peatükis 3 on hinnatud, et heakskiidetud projektidest jäävad teostamata ligikaudu 10–15%. Sellevõrra võivad meetme rakendamise tulemused väheneda võrreldes tabelis 9 esitatud numbritega.

Alameede 3.1.1

Kasusaajate arvu sihttasemeks on seatud 100. Seisuga 15.04.2013 on alameetme raames saanud toetust kokku 191 erinevat isikut. Seega on kasusaajate arvu sihttase ületatud 91% võrra (tabel 13). Seejuures on toetatud maaturismitegevuste arv 85, mis ületab sihttaset enam kui neljakordselt. Samuti on ületatud toetuse abil tehtavate investeeringute mahu sihttase.

Alameede 3.1.2

Seisuga 15.04.2013 on alameetmel 3.1.2 nii kasusaajate arvu, toetatavate maaturismitegevuste arvu kui tehtavate investeeringute mahu sihttasemed ületatud 35–51% võrra.

Tabel 13. Meetme sihttasemete täitumine seisuga 15.04.2013

Eesmärk ja tegelik saavutus	Meede / sekkumis-valdkond	Indikaator		
		Kasusaajate arv	Toetatavate maaturismi-tegevuste arv	Tehtavate investeeringute maht, eurot
Eesmärk 2007-2013	311	100	20	19 173 495
	312	500	250	95 867 473
	3.1 kokku	600	270	115 040 968
Tegelik saavutus 15.04.2013	311	191	85	29 455 150
	312	677	378	138 627 135
	3.1 kokku	868	463	168 082 285
Sihttaseme täituvus	311	191%	425%	154%
	312	135%	151%	145%
	3.1 kokku	145%	171%	146%

Kõik meetme väljundindikaatoritele MAKis seatud sihttasemed on täidetud ja ületatud, mis osas saab meetme rakendamist lugeda edukaks.

KOKKUVÕTE

Käesoleva rakendusanalüüsi eesmärgiks oli anda ülevaade meetme rakendamisest tervikuna, mitte keskenduda konkreetse taotlusvooru tulemustele nagu eelnevad rakendusanalüüsid. Analüüs annab ülevaate meetme rakendamisest, toetuse saajatest, investeeringutest ning meetme sihttasemete suunas liikumisest.

Meetme 3.1 rakendamise käigus on heakskiidetud kokku 935 toetuse taotlust ja määratud 79,5 mln eurot toetust. Meetme rakendamine on toimunud edukalt. Meetme abil planeeritakse suunata 168,1 mln eurot majandustegevuse mitmekesistamiseks maal, millega meede on üks suuremaid MAK 2007–2013 raames. Rohkem kui ühes voorus toetust saanud isikute arv ei ole suur. Kõigist toetuse saajatest 7,9% on saanud toetust rohkem kui ühes taotlusvoorus.

Toetuse taotlemine meetme 3.1 raames on olnud aktiivne. Taotletud toetuse summast on eelarve piiratud tõttu olnud võimalik rahuldada vaid 51,8%. See näitab sarnase meetme olulisust ka tulevastel perioodidel.

Määratud toetuse summast vaid 17,4% on suunatud alameetme 3.1.1 (põllumajandusettevõtjad) projektide rahastamiseks. Kuna suhteliselt väike osa toetusest määratakse põllumajandussektori ettevõtjatele, siis soovime edaspidi rakendada meetmeid põllumajandusettevõtjate osakaalu suurendamiseks toetuse saajate hulgas. Seejuures on oluline märkida, et heakskiidetud taotluste osakaal esitatud taotluste arvust on alameetmes 3.1.1 märksa kõrgem kui alameetmes 3.1.2. Seetõttu tuleb otsida põhjuseid, miks põllumajandusettevõtjad ei ole aktiivsed toetuse taotlemisel. Toetuse määr võib olla üks põhjuseid, miks põllumajandusettevõtjate aktiivsus toetuse taotlemisel on väike. Suuremat toetuse määra võivad vajada ettevõtjad, kes ei investeeri oma põhitegevusalasse, samuti väiksemad ettevõtjad kelle omafinantseerimisvõime on madalam. Soovime toetuse määra edaspidi mitte vähendada ning toetuse määra võimalusel diferentseerida (väiksematel ettevõtjatel või põllumajandusettevõtjatel oleks kõrgem toetuse määr). Samuti võib olla vajadus veelkord meetme eesmärke analüüsida. Kas meetme eesmärk on eelkõige see, et põllumajandusettevõtjad mitmekesistaksid oma tegevust, või soovime, et linnas tegutsevad ettevõtjad investeeriksid maale. Püsihindaja hinnangul toob maapiirkonnale rohkem kasu see, kui väiksemad põllumajandusettevõtjad leiaksid traditsioonilise põllumajanduse kõrvale teisi tegevusi, mis tagaksid ettevõtte jätkusuutlikkuse olukorras kus tootmine koondub suurtootjate kätte.

Investeeringute elluviimine ei ole olnud kiire. Seisuga 15.04.2013 oli esimese nelja taotlusvooru investeeringute teostamise tähtaeg saabunud. Sellest hoolimata oli väljamakseid saanud vaid 80,3% nimetatud taotlusvoorudes heakskiidetud taotlustest (seejuures oli välja makstud kokku 68,2% määratud toetuse summast). Makromajandusliku olukorra stabiliseerumisest hoolimata 2012. aastal toetuste väljamaksmise tempo ei kiirenenud. Kui varasemate programmperioodide praktika kohaselt jääb määratud investeeringutoetustest välja maksmata umbes 5%, siis olemasoleva prognoosi kohaselt võib meetme 3.1 määratud toetuse summast jääda välja maksmata 10–15%.

Meetme rakendamise tulemuste hindamiseks uuriti, mis tegevustele kõige sagedamini toetust määrati. Toetust on määratud 935 toetuse saaja 1 612 tegevuse elluviimiseks. Kõige sagedamini määrati toetust masina või seadme ostmiseks ja paigaldamiseks (431 korda), olemasoleva hoone või hoone osa ehitamiseks (308 korda) ning uue hoone püstitamiseks (265 korda). Toetatud tegevuste loetelu on mitmekesine ja jaotumine ühtlane. Ligikaudu 30% toetusest on määratud ehitamiseks, 30% rekonstrueerimiseks ning 30% masinate ja seadmete soetamiseks.

Toetuse saajaid on kõigis maakondades. Määratud toetuse summa oli keskmiselt 159 eurot elaniku kohta ja 2 194 eurot maapiirkonnas tegutseva ettevõtte kohta. Kõige suurem oli näitaja Saare-, Valga- ja Põlvamaal, kus elanike arv on suhteliselt väike kuid majandustegevuse mitmekesistamiseks määratud toetuse summa suur. Toetuse saajaid on suhteliselt võrdselt kõigis Eesti maapiirkondades mis on hea tasakaalustatud arengu jaoks.

Toetuse saajatest 83,4% on osühingud ja aktsiaseltsid ning 15,8% on füüsilisest isikust ettevõtjad. Määratud toetuse summast 90,8% on ette nähtud osühingutele ja aktiseltsidele. Määratud toetuse summa on keskmiselt 85,0 tuhat eurot heakskiidetud taotluse kohta. Keskmise äriühingutele määratud toetuse summa on ligikaudu kaks korda suurem füüsilistele isikutele määratud toetuse keskmisest summast.

Analüüsides toetuse määramise tulemusi ettevõtjate põhitegevusalade lõikes näeme, et määratud toetuse summast vaid 23,4% langeb põllumajandusettevõtjate arvele. Väga suur osa toetuse saajaid on ehituse ja kinnisvaraarendajad või töötleva tööstuse esindajad, kellele määratud toetuse summa moodustab 26,5% kogu määratud toetuse summast. Kuna meetme üheks eelistuseks oli maaturismitegevuste arendamine, siis on toetuse saajate seas palju majutusettevõtjaid. Majandustegevuse mitmekesistamine maapiirkonnas on vajalik, sest intensiivne tootmine koondub suurtootjate kätte. Maaelu säilimise üheks võimaluseks on mikroettevõtjate tegevuse mitmekesistamine. Meetme rakendamisel soovitame edaspidi toetust rohkem suunata taime- ja loomakasvatajatele.

Olukorras kus toetuse saajate põhitegevusalade loetelu on mitmekesine, domineerivad kõrvaltegevusaladest ülekaalukalt majutus ja toitlustus ning töötlev tööstus millele määratud toetuse summa kokku moodustab 73,7% kogu meetme määratud toetuse summast.

Kõik meetme väljundindikaatoritele (kasusaajate arv, toetatavate maaturismitegevuste arv, tehtavate investeeringute maht) MAKis seatud sihttasemed on täidetud ja ületatud, mis osas saab meetme rakendamist lugeda tulemuslikuks.